

Ena se mora omožiti!

Veseloigra v enem dejanji.

Spisal H. Uhde.

Poslovenil

I V A N K A L A N.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národná tiskarna“.

1878.

O s o b e.

Anabéla Bodimirova, } sestri.
Arabéla Bodimirova, }

Klavydina Marnjavičeva, njuna prijateljica.

Suzana, dekla.

Pervo dejanje.

Igrališče: Soba z elegantnim pohišjem.

Pervi prizor.

Anabéla; potem Suzana.

Anabéla (sedi pri mizi in zgiba listič): Tako! To bode mejnik njegovej predrznosti. Zares, vsa zavzeta sem o drznosti tacega človeka!

Suzana (vstopi): Oprostite, gospica — ali je dopuščeno z vami govoriti?

Anabéla: Ne morem še prav za trdno odločiti se.

Suzana: Ali to je smešno! Na kmetih se more z vsakim govoriti, razun če ga nij doma!

Anabéla: A tu smo v mestu, kjer so tvoji kmetški nazori nepristojni.

Suzana: Saj sem le menila, — ker je mlada dama tako nujno vpraševala po vas —

Anabéla: Neka mlada dama? — Kedo pa je?

Suzana: Vaša najboljša prijateljica, gospodičina Marnjavičeva!

Anabéla: Ah — s to sem vselej pripravljena govoriti!

Suzana: Saj tega pač nijsem mogla vedeti, gospodičina, — kajti slednjič —

Anabéla: Uže dobro — pripelji mi damo sem! (Suzana otide.) Ta smešna, kmečka gos uže kar začenja dolgočasiti me!

Drugi prizor.

Anabéla. Klavdina. Suzana (odprè in otide).

Anabéla: Srčno pozdravljena, moja ljuba deklica! — Odloži! — Kako pa se ti kaj godi — kako si se včeraj zabavala na maskeradnem plesu?

Klavdina: Hvala — prav izborno. — Prav mnogo sem plesala: — vzlasti pri kotiljonu sem se izvrstno zabavala! — A ti?

Anabéla: Bil mi je kaj prijeten večer!

Klavdina: Oprava nočne kraljice se ti je kaj ljubko podajala, — bila si mikavna! —

Anabéla: Napravila me boš še vso ničemurno, Klavdinica! —

Klavdina (na stran): Bojim se, da si uže tako preveč!

Tretji prizor.

Prejšnji. Arabéla. Potem Suzana.

Klavdina: Ah — tu je naša preljubeznjiva samotarica! — Dobro jutro! — Poročati mi je vam prav resno grajo od vseh svojih prijateljic, — jako so vas pogrešale včeraj na plesu!

Arabéla: Predobrotno! Priznavati moram, da mi je ljubša zanimiva knjiga in mirna domača izbica, nego hrup in zmešnjava na plesišči. Nikakor ne morem privaditi se ničevemu hrupu, kjer se skušajo gospodje le v votlih, praznih frazah, a dame tekmujejo mej soboj v elegantnih oblekah in v medizovanji!

Anabéla (na stran): Abotnosti!

Klavdina: Hu — kako filozofična za dvajset let!

Arabéla: Moja sestra sama mi je pravila še ko je prišla domov, precej po noči, kako je bila oblečena milostiva gospa ta in ta, ter gospo-

dičina pl. ta in ona — kako ste se vedli — kaj ste delali a kaj opustili. — Vse na las na tenjko — menim, da je naredila popolni zapisnik o vsem tem.

Klavdina: A ne, moja ljuba — (zbadljivo) imela je druga opravila.

Anabéla (smejé se): Saj si ostro opazovala! — (Na stran): Skopnela bi rada od zavisti! — To je prekrasno! — (Glasno): Zares sem imela drugi posel, nego ogledovati neslana oblačila, ki so bila včeraj zopet videti.

Arabéla: Sedaj pak mi uže zopet začenjate! — Žal mi je, ka nijsem ostala na kmetih, — priznati moram, da mi je tam mnogo boljše do padalo.

Anabéla: Nesreča je bila, da si bila kot mala deklica tako slabotna, da te je dal oče rajši na kmete, — k sreči se da ta napaka še popraviti. — Še le pol leta si zopet mej nami, a začudo hitro napreduješ, in kmalu se bode izpolnila starišem najljubša želja, in ti boš dobila moža. — S tem bode ob enem izpolnena tvoja najljubša želja . . . (na stran) in moja tudi, kajti povsodi mi je na poti.

Arabéla: No, — moja najljubša želja to baš nij! —

Anabéla: Na, na, — ne bomo preiskovali, saj poznamo to! — Jaz se ve da moram priznavati, ka imam boljše namene, nego možitev. — To sem danes zjutraj še-le dokazala: tam leži (kaže list) korbica, katero nameravam nekomu podeliti.

Klavdina: V vsem tem nij niti ene resnične besedice, kar pravi! — (Glasnó): Se li smem predrzniti, da vprašam, kedo . . .

Anabéla: Če bodeite molčali? —

Klavdina: Ko grob! (Na stran): Precej bom povedala svojima prijateljicama Ivanki in Franji, — te se bote čudili! —

Anabéla (vzame list): To pismo je, kakor rečeno, odpoved neke, jako vezavne zakonske ponudbe, katero mi je naš sosed, mladi Mileršek, danes zjutraj poslal.

Klavdina: On! Je li mogoče!

Anabéla: Gotovo je! — Mar je to tako veliko čudo?

Klavdina: Zdelo se mi je vedno, da je tvojej sestri dvoril.

Anabéla: Čisto prav, — zdelo se je, — ali kakor vidiš, tu je bil videz goljufiv, — tu je Milerškovo pismo (vzame pismo iz predala pisalnega) piše jako ljubeznjivo — ali — kakor sem dejala — podelila sem mu korbico. — Kako pa

sem tudi mogla drugače — saj nema niti brk, — ne nosi niti lornjona! — Sedaj si pa mislite: — kako bi se bila ponašala na strani tacega moža! — Nak, nijsem se mogla premagati. — Žal mi je za ubozega človeka, — ali po vsej priliki bo toliko pameten, da se ne bo ustrelil, premda bi bilo to jako romantično!

Arabéla (na stran): Oj kako brezsrečna!

Anabéla: Ali moram mu vendar precej poslati svoj odpovedni list — (piše naslov) hotela sem to uže preje storiti! — (Kliče): Suzana!

Klavdina: A ti si pa zares nagla, ljuba! — Menila bi, enaki sklepi se morajo preje tehtno preudariti!

Anabéla: To bi morda ti storila, — meni pa ne treba preudarjati, — možu, ki nema brk, ne dam nikedar svoje roke!

Suzana (pride).

Anabéla (dá Suzani list): Nesi to pismo, kamor ti kaže naslov!

Suzana (otide).

Klavdina: Ako pa bi ljubila moža, ki nema brk?

Anabéla: Mož se sploh nikdar ne ljubi, — ako ne nosi brk, mora se celo zaničevati! — Ljubiti? — Moža ljubiti? — Za to pre visoko mislim o sebi! —

Arabéla: In ti celo soproga ne bi ljubila?

Anabéla: Tega me bog varuj! Če žena ljubi, — ondaj ne more več s popolnim, hladnim razumom prevladovati moža, mučiti ga in trapiti, kajti najboljši del duha je zapleten v mrzkih ljubezenskih sponih, — in čemu so pa možje, ko za to, da jih trapimo s trmami, milkovanjem in z rezko hudovoljnostjo?

Arabéla: To so zanimiva načela! — Jaz pak ne bi vzela niti kralja v zakon, ko bi ga ne ljubila!

Anabéla: Slabost! — Ko hitro možje izvedo, da je ljubimo, ne da se nič več začeti ž njimi. — Tega jim ne smemo nikedar odkriti. — Moramo jih z malimi dražilkami in hudovoljnostimi vedno vnemati — vedno mojstrovati in v strahu imeti, — z eno roko božati, z drugo praskati, — inace izgubimo igro!

Arabéla: In ti bi res mogla omožiti se, brez ljubezni?

Anabéla: Zares; ti si priprosta!

Klavdina: Saj se možimo le zato, da bi dobile kako stališče na svetu! Po možeh, ki imajo glasovita imena, povprašuje se najbolje.

Arabéla: Ali Mileršek ima službo!

Anabéla: Pa nema brk! — Ko bi po poroki kam potovala ž njim — saj bi morala do smrti sramovati se, — mož brez brk!

Arabéla: Saj bi si lahko dal brke rasti!

Anabéla: Da bi bil tak sè svojo brado na licih, ko kakov fant v pike-ju? In ako si odreže brado na licih, ondaj je pre suh.

Arabéla: Ti nijsi pametna, — ne moreš si misliti moža, lepše vzraščnega, ko on — njegova rast je v najlepšem razmerji —

Klavdina: To je res, — ima jako majhene noge!

Arabéla: In tako lepe roke! — In take zveste oči!

Anabéla: Zaljubljena si vanj, resnično da! — In ko bi to tudi vse res bilo; — recimo, da imate prav, ipak je še en uzrok, ki je jedini dovolj tehten, da bi mu odrekla.

Arabéla in Klavdina: No?

Anabéla: Mož ima preodurno ime! — — Mileršek! — Nak, ko bi me kedo nazval za gospo Milerškovo — ali ko bi prejela pismo: „Gospa Anabela Mileršek . . .“ prijel bi me krč! Uže sama misel mi prouzročuje trganje po udih!

Suzana (pride): Pismo je oddano. — Janez je je precej tja nesel. — Gospod Šilermek je je sam vzel, dejal je Janez. —

Klavdina (smeje se): Hahaha — Šilermek, — to je jako komično!

Anabéla: Mileršek se zove gospod!

Suzana: Ah — res: Mileršpek . . . to je prešaljivo ime.

Anabéla: Sedaj čujete! — O, umrla bi, ko bi mi moje ime tako pačili.

Suzana: Janez pravi, da je čakal, dokler gospod — gospod — Mil . . — Šil . . — gospod sè šaljivim imenom — dokler nij prečital pisma, — pravi Janez.

Anabéla: Ah — in kaj je dejal?

Suzana: Nič — pravi Janez.

Anabéla: To je neumno!

Suzana: Janez pravi, — da nij nič rekel, — da pa je pismo debelo pogledal, — pravi Janez, in oči debelo odprl, če res prav vidi, — pravi Janez.

Anabéla: To rada verujem, — gotovo nij nadejal se odpovedi!

Suzana: A potem, — pravi Janez — ko je prečital ono pismo, začel je na ves glas smejati se, da so se šipe stresale v oknih — pravi Janez.

Anabéla: Smejati se je?

Suzana: Tako pravi Janez.

Klavdina: Od jeze prav gotovo — od jeze, — to prav rada verujem!

Suzana: Janez pravi, da v svojem življenji še nikedar nij slišal nobenega človeka tako glasno smejati se, in da je pobegnol od strahu — pravi

Janez, — ker je menil, gospod Mišar . . gospod Šiler . . — gospod sè šaljivim imenom namreč, — da je prišel ob pamet.

Klavdina: Tu se vidi, — smejal se je od jeze! — Strah in besnost sta ga spravila ob pamet.

Anabéla: Žal mi je za ubozega človeka. — A ljubi bog — jaz mu ne morem pomagati! Dobro je, Suzana! — (Suzana otide.) — Nadejam se, ka mu nij tako hudo, da bi ga morali zvezati. — Ali govorive o čem družem. — Govoriti vedno le o istem predmetu, sosébnó, ako je uže sam po sebi tako dolgočasen ko ta — to utruði človeka! —

Klavdina: Da, tu imaš pa res prav!

Arabéla (na stran): Brezsrčne sebičnice!

Anabéla: Saj pač poznaš mladega Adolfa pl. Svitlja?

Klavdina: To je da! — Najlepši mož v vsem mestu!

Anabéla: Nij li res? — Vzor vsega moštva! Te prelepe črne oči — krasni lasje — in te dovršene brke! — In kakó mikavno pleše! Če bom kedaj odločila se, žrtvovati kakemu možu svojo prostost — mora biti le tak!

Klavdina: Baš tako sem i jaz mislila!

Anabéla: Da, jaz sem trdno sklenola: On, ali pa nihče bode moj sopro!

Klavdina (hudobno): Preljuba prijateljica, ondaj boš pač brez skrbi postala stara devica!

Anabéla: Kaj meniš s tem, draga prijateljica? —

Klavdina: Ker mi je misliti po vsej priliki, da je gospod pl. Svitelj zaljubljen.

Anabéla: V me!

Klavdina: O prosim, — ne — v me! — Jaz sem stvar njegove . . .

Anabéla: Zares si ti stvar! —

Klavdina: Anabéla! —

Anabéla: Klavdina?! —

Klavdina: Šepetal mi je najnežniše besede.

Anabéla: A meni je glasno pravil najslajše stvari —

Klavdina: Smiliš se mi! — Ti si zares tako črez vse pojmove ničemurna —

Anabéla: A ti si tako črez mero zaljubljena v se . . .

Anabéla: Ali ne pričakajte se vsaj, ljubi prijateljici!

Anabéla: Prijateljici? — Črtim jo!

Klavdina: Sovražim jo!

Anabéla: Gospod pl. Svitelj bode moj soprog!

Klavdina: Ne — moj bo!

Obé: Moj bo . . . moj bo . . .

Anabéla: Ti si bila od nekedaj uboga koketa, ki se nij sramovala, prevzemati ljubimcev drugim dekletom, ali le čakaj: po vsem mestu bom raznesla, kakov da imaš značaj — bodem užé skrbela za tó, da te odslej ne bodo vabili nikamor na ples, na nobeno veselíco več — o, le čak! — še boš mislila na-me! — Ah!!! (Zgrudi se oslabela na stol.)

Klavdina (h krati z Anabélo): Ko ne bi bila tako brezkončno ničemurna, morala bi bila uže davno opaziti, da te ima vse naše moštvo le za noričico. — Ljubezni pač res ne moreš unemati! — A le čakaj, to sramotno vedenje ne bo zastonj, — povedala bom vsem svojim prijateljicam, bodem uže skrbela, da se bodo varovali pred toboj, ti licemerska kača ti! — Ah! . . nič več ne morem!! (Pade i utrujena na stol.)

Arabéla (meju obema na sredi, začne pri besedah gospic: „Alile čakaj:“ in „le za noričico,“ kričati vmes): A ljubi prijateljici — bodite vendar pametni! — Anabéla — Klavdina — (teka od druge do druge): Čujte vsaj! — Prosim vaju, vspametujti se vendar. — Saj se pričkat! za oslovsko senco! — Kako ste se mogli za nič tako spoza-bit! — Dajte si vsaj dopovedati (Ko obe padete): Zastonj! — Ah!!! — (usede se tudi vsa utrujena zadek na stol).

Četerti prizor.

Prejšnje. Suzana.

Suzana: Pismo z mestne pošte na gospodičino Anabélo!

Anabéla (odpira pismo): Gotovo od njega, — prosi me, da bi se zaročila ž njim.

Klavdina: Slabost!

Anabéla: Kaj vidim? — (Pade zopet na stol.) Od moje prijateljice, Berte Soboljeve! — (Čita): „Moja ljuba, draga prijateljica Anabéla!“ — (očitaje Klavdini): O, ona je zvesta, ljubi me res in odkritosrčno: — ne bi tako ravnala z menoj, ko neki ljudje! — (Čita zopet): „Uže davno je bila tajna, najljubša želja mojega srca, da bi smela splošno priljubljenega in občudovanega gospoda pl. Svitlja imenovati svojega soproga! —“ Ah . . ta kača!! —

Klavdina: Tu imaš svojo zvesto — resnično in odkritosrčno ljubečo prijateljico! —

Anabéla: Ah . . . nijsem več v stanu brati naprej . . . tu, Arabéla, tu je pismo . . prosim, bodi tako dobra!

Arabéla (čita): Ali ah, — izvedela sem danes v svojo največo iznenadenje . . .

Anabéla: Da se je zaročil z drugo?!

Arabéla (čita): V svojo največo iznenadenje od svojega brata, policijskega tajnika, da so ga preteklo noč dejali v zápor!“ —

Klavdina in Anabéla: Ah!! —

Arabéla: „— ker je policija zasledila ga kot klativiteza najnevarnejše vrste, goljufivega igralca, sleparja in ponarejevalca.“ —

Klavdina in Anabéla: Za boga!

Arabéla: „Pozdravlja in poljublja te prsrčno tvoja prežalostna in do smrti zvesta ti prijateljica Berta Soboljeva. — Pripis. Kakor mi pravi brat, bodo ga posadili na zatožnjo klop, ter obsodili najmenje na deset let v kaznilnico. — Postscriptum. Mene strašanski zobje bole, torej pač kakih 14 dnij ne bodem mogla iz hiše; prosim, naznani tedaj vse to Klaydini Marnjavič-evej in drugim prijateljicam. — Še enkrat te srčno pozdravljam. Gorenja. — Nota bene. Izroči tudi tisoč pozdravov mojih svojeji sestri Arabéli. Zakaj neki nij bila včeraj na plesu?“ — (Smehom): Ta poduk je vama koristen.

Anabéla (skoči k víšku): Vidiš, Klavdina, saj sem ti zmirom pravila, ta človek je učinil na-me neprijeten utisek, in da mu bode še slab konec. — Sedaj vidiš, da sem imela prav. Bodi vesela, da še nij bil tvoj mož!

Klavdina: O, jaz se nijsem celo nič potegovala zanj: — če sem ti poprej dejala, zgodilo se je to le za šalo, da bi te storila nekoliko ljubosumno — hahaha! (Smeje se po sili.)

Anabéla: Baš taka je z menoj. Hahaha — saj bi bila res blazna; mar mi niso najsolidnejši, najpoštenejši, najljubeznjivejši, najlepši možje trumama na izbero? — Gospod Mileršek . . , ah . . — (na krat vesela): Vedri se mi duh — sprejela bom njegovo ponudbo!

Arabéla: Ali, saj si mu uže odrekla?

Anabéla: Kaj če to? — Ako ljubeznjiva, mlada dama reče „Ne“, velja vselej toliko, kakor „Da!“

Klavdina: A pozabila si, da je prišel ob pamet!

Anabéla: Toda le vsled moje odpovedi! — Če sedaj pravim „Da“, ter svojo odpoved prekličem, dobil bo uže zopet svoj razum.

Suzana (pride): Tu, gospodična, uže zopet pismo. — Nek mož je je oddal ravnokar — poslal je je gospod Spak . . . Mek . . . Šek . . . — no, gospod se šaljivim imenom.

Anabéla: Pismo od blaznega! — To bo obsegalo čudne stvari! — (Razpečati in bere): Draga gospodičina! — Nikedar nijsem hrepenel po časti, da bi se zaročil z vami.“ — Čujte, ubogi človek je zares brezpameten! — „Vso to malo zmoto je

zakrivila moja slaba pisava, — Vi ste čitali svoje ime, na mestu imena svoje cenjene sestre; moj list je bil napisan na gospodičino Arabélo Bodimirovo!“

Arabéla: Na-me? — Oj, rajska sreča!

Anabéla (dá pismo Arabéli): Čitaj ti dalje, to je meni nedostojno!

Klavdina (na stran): Kaznovana ničemurnost!

Arabéla (radostno čita dalje): „— gospodični Arabéli Bodimirovej, katero ljubim iz globočine svojega srca.“ (Poljubi pismo.) Ah, ljubega, drazega človeka.

Anabéla: Zvijača je kaj umetno nastavljena — hotel je blamažo, da sem mu odrekla, odvrniti od sebe, ter je poslužil se tega sredstva. — No, privoščim ti tvojega gospoda Mileršeka iz vsega srca, — ali — če to (vzame prvo Mileršekovo pismo) nij N: — če se to ne čita: „Anabéla Bodimirova“ — ondaj . . .

Klavdina (pogleda pismo): Ah ne, ljubka — to je prav čisti in razločni R, — tu ti je nečimurnost malo zaigrala — hahaha!

Anabéla (iztrga Klavdini zavitek iz rok): No, gospodičina: — če hočete govoriti o ničemurnosti, — morali bi pač najpreje začeti pri sebi, kajti dosle še nijsem poznala tako domišljave, takó

abotne osebe, nego ste vi! — Ali to je nedostojno za-me, da bi se še dalje v to spuščala — priporočam se! — (Arabéli): Z bogom, moja ljuba bodoča gospa Milerškova. (Jako zbadljivo): Le ne ponášajte se preveč z odurnim imenom! Mileršek — brr!!! — (Odide poredno se smeje.)

Klavdina: Vsa je iz sebe od zavísti! Šla bom sedaj — primite moje najodkritosrčnejše čestitanje. (Na stran, ko vzame klobuk i. dr.): Bedak ima srečo! — (Glasno): Z bogom, z bogom moja ljuba Arabéla! (Na stran): Povedala bom precej svojima prijateljicama, Ivanki in Selimi, — vendar bo le novica! — (Glasno): Priporočam se! (Otide.)

Arabéla: Jaz tudi, ljuba — jaz tudi!

Suzana: (pride naprej): Ah, gospodičina, sedaj boste postala celo gospa Šiler . . Miler . . — no, gospa sè šaljivim imenom!

Arabéla: Ljubi bog hoče tako, Suzana. —

Suzana: Hm . . . jaz . . . (odlašaje): povedati vam moram (sramežljivo): Tudi jaz sem prejela ponudbo Kočijaž Miha je prosil za mojo roko!

Arabéla: Zares? — No tedaj ti pa čestitam, ljuba Suzana: vrl je človek — vzemi ga, in jaz ti obetam — oba bota ostala pri meni v službi.

Suzana: Oj, tisočerna vam hvala, milostiva gospodičina: — To je lepo — bova se dala tedaj

precej prvo nedeljo oklicati! — Ali čujte, gospodičina — čudno je vendar, da baš me-dve, — ki sve prišle stoprav s kmetov v mesto, pa sve tu precej može dobili, a oni dami, ki vse svoje življenje niste prišli iz mesta, ostali bote še samici!

Arabéla: Tvoja kmečko-priprosta filozofija je dobro zadela. Tu imaš zopet nov dokaz, da norčavost in lepa vnanjost pravega moža ne more dolgo zanimati: — jedina, prava vrednost žene je le njeno srce in duša, polna ljubezni! —

Suzana: Da, gospodičina, ena izmej vaju je vsakako morala omožiti se, kajti z gospodičino sestro ne bi se bili mogli dolgo v enej hiši sporazumevati; in tako je bilo tedaj najbolje, da je zadelo vas, kajti vi ste to najbolje zaslužili se svojo dobroto in ponižnostjo.

Arabéla: Meniš li? No da, zares, ena je morala omožiti se!

(Zastor pade.)

(Konec.)